

# Časopis pro pěstování matematiky

---

Karel Havlíček

Šedesát pět let profesora Milana Mikana

*Časopis pro pěstování matematiky*, Vol. 82 (1957), No. 4, 497--499

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/117276>

## Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1957

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.



This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

39. Über additiv irreduzible Elemente und additive Basen im Verbande. (Společně s L. Kosmákem a M. Novotným.) Spisy vydávané přírodovědeckou fakultou MU, č. 374, 1956, 165—175.

Kromě uvedených spisů uveřejnil prof. Koutský 28 odborných článků z matematiky a přes sto odborných recenzí, referátů, matematických úloh a pod., ponejvíce v Rozhledech matematicko-přírodovědeckých, Časopise pro pěstování matematiky a fyziky, Matematice ve škole a v jiných časopisech i v denním tisku. Za jeho účasti a vedení byl pořízen též kolektivní překlad *Bradisovy* Methodiky vyučování matematice na střední škole (1953). Dále je prof. Koutský spoluautorem nových učebnic matematiky pro jedenáctiletky z roku 1954 a k nim náležejících methodických průvodců.

Sestavil Otakar Borůvka, Brno.

## ŠEDESÁT PĚT LET PROFESORA MILANA MIKANA

Mnozí z těch, kteří profesora M. MIKANA znají, budou asi překvapeni jeho letošním jubileem; příčinou je tu jeho svěžest a trvalé duševní mládí.

Profesor M. Mikan se narodil 16. července 1892 v Čáslavi; jeho otec byl profesorem přírodopisu na středních školách a posléze zemským školním inspektorem. Náš jubilant zůstal věrný učitelskému povolání svého otce. Studoval na reálkách v Praze a v Kutné Hoře, kde maturoval r. 1910. Matematiku a deskriptivní geometrii vystudoval na filosofické fakultě Karlovy university v letech 1910—1914, když zároveň na ČVUT byl zapsán jako posluchač vysoké školy inženýrského stavitelství, kde složil i první státní zkoušku. Pak vyučoval prof. Mikan na různých středních školách v Praze a v letech 1919—1922 v Uherském Hradišti. Dne 1. září 1922 stal se asistentem profesora B. PROCHÁZKY a později profesora J. KOUNOVSKÉHO v ústavu deskriptivní geometrie vysoké školy strojní při ČVUT v Praze, kde předložil disertační práci *Kvadratická reprodukce šesti bodů v prostoru a prostorová kvintika rodu 2*. Na základě toho byl 28. června 1928 promován na doktora technických věd. Jeho disertační práce byla velmi obsáhlá, takže ji pak autor publikoval po částech v několika pracích (viz příložený seznam).

Na jaře r. 1933 habilitoval se prof. Mikan pro obor geometrie na ČVUT; habilitačním spisem byla práce 7 našeho seznamu. V roce 1934 byla jeho habilitace přenesena i na Karlovu universitu.

Za okupace, kdy české vysoké školy byly zavřeny, učil prof. Mikan na Vyšší průmyslové škole v Praze XVI a po válce byl dnem 1. října 1945 jmenován řádným profesorem matematiky a deskriptivní geometrie na Vysoké škole báňské v Ostravě.

V poválečném ruchu bylo ovšem velmi mnoho práce a tak i prof. Mikan byl povinnostmi přímo zavalen. Vedle své hlavní činnosti v Ostravě suploval přednášky po zemřelém prof. Kounovském na ČVUT v Praze, přednášel

při tom pravidelně i na Karlově universitě v Praze a na Palackého universitě v Olomouci. Nedostatek literatury pro studenty vysoké školy báňské snažil se zmírnit rychlým vydáním nejnútnejší učebnice, což se mu podařilo za spolupráce jeho asistenta V. ŠTĚPÁNSKÉHO. Teprve když 28. listopadu 1951 byl prof. Mikan přidělen Vysoké škole zemědělské v Praze, skončilo pro něho toto období překotné a kvapné práce a mohl se zase soustředit na práci vědeckou. Na fakultě mechanisace Vysoké školy zemědělské byl ustanoven vedoucím katedry matematiky a od 1. ledna 1956 je také děkanem této fakulty. V těchto funkcích setrvává prof. Mikan dodnes.

Vědeckou činnost prof. Mikana můžeme rozdělit zhruba do dvou období. V prvním období zabýval se převážně klasickou algebraickou geometrií, a to hlavně transformacemi Cremonovými a otázkami s nimi souvisejícími. Zatím co v rovině jsou Cremonovy transformace systematicky propracovány, jsou v prostoru prozkoumány jen některé jejich typy. Prof. Mikan přispěl k rozšíření našich znalostí prostorových Cremonových transformací a zároveň prozkoumal i některé jejich typy v prostoru čtyřrozměrném a pětirozměrném. S tím souviselo i jeho pozoruhodné studium hypereliptické prostorové kvintiky. V druhém období své činnosti překročil prof. Mikan rámeček algebraické geometrie; všímá si diferenciální geometrie a užívá tu moderních method (viz práci 13 a 15 našeho seznamu). Zvláštní jeho zálibou je pak přímková geometrie čtyřrozměrného prostoru a její souvislost s geometrií kruhovou. Významné je jeho studium neeuklidovské přímkové geometrie (viz práci 16 a 17). Neeuklidovskou přímkovou geometrií v trojrozměrném prostoru interpretuje ve smyslu Kleinově takovou grupou transformací v prostoru pětirozměrném, jež v něm reprodukuje basi svazku nadkvadrik. Sestrojuje zde hlavně invarianty neeuklidovské geometrie kongruencí a páru kongruencí přímek. Také si už všímá souvislosti s Möbiusovou kulovou geometrií, kterou se důkladně zabývá v posledních letech. Ke studiu diferenciálních invariantů v Möbiusově geometrii užívá prof. Mikan souřadnic pentasférických. Jeho dosud nepublikované práce z tohoto oboru, jež jsem měl příležitost vidět, přinesou jistě dobrý užitek a znamenají vyvrcholení jeho dosavadní činnosti.

Pozoruhodné na Mikanově práci je, že neustrnul nikdy na určitém stupni vývoje. Dnes je na příklad aktivním členem semináře pro moderní algebraickou geometrii, jejíž metody jsou tak odlišné od method klasické algebraické geometrie, které Mikan věnoval řadu svých prací.

Vědecká práce prof. Mikana byla několikrát oceněna. Dvakrát dostal cenu Svatobora a jednu cenu z Vaňausova fondu. V roce 1934 byl jmenován mimořádným členem Královské české společnosti nauk.

Za zmínku ještě stojí, že před válkou popularisoval prof. Mikan technické zajímavosti řadou přednášek v rozhlasu a po válce vydal populární výklad dějin matematiky a geometrie.

Těšil se důvěře lidu a proto byl v roce 1948 zvolen předsedou akčního výboru na svém pracovišti v Ostravě.

Charakteristika našeho jubilanta by nebyla úplná, kdybychom nezdůraznili jeho živý zájem o umění. Jen málo z jeho spolupracovníků je informováno o tom, že prof. Mikana má velmi vyhraněné zájmy hudební a literární a že tuto část kultury pěstuje náruživě a intenzivně. Svědčí to o jeho silném vnitřním životě.

Jest si jen přátí, aby i příští léta zastihla prof. Mikana ve zdraví a spokojenosti, aby mohl nerušeně pokračovat ve své čínorodé práci.

*Karel Havlíček, Praha.*

### SEZNAM PRACÍ PROFESORA MILANA MIKANA

*(Publikované práce vědecké a odborné)*

1. Polární vlastnosti systému kuželoseček určeného třemi body a tečnou. Časopis pro pěstování matematiky a fyziky, *LV*, 1926.
2. Kubická involuce na prostorové kvintice rodu 2. Tamtéž, *LVII*, 1928.
3. Kvadratická příbuznost dvanácti družin v prostoru a reprodukce šesti bodů. Rozpravy II. třídy České akademie, *XXXVII*, 42, 1928.
4. Isologický komplex prostorové kvadratické transformace Cremonovy. Tamtéž, *XXVII*, 41, 1928.
5. Konstrukce prostorových kvadratických transformací z daných podmínek. Časopis pro pěst. matem. a fys., *LVIII*, 1929.
6. Kvadratická konstrukce prostorové kvintiky rodu 2 z jedenácti bodů. Tamtéž, *LIX*, 1930.
7. O jisté Cremonově příbuznosti ve čtyřrozměrném prostoru. Rozpravy II. tř. České akademie, *XXXIX*, 21, 1930.
8. Cremonova transformace ve čtyřrozměrném prostoru daná čtyřmi korelacemi. Tamtéž, *XL*, 1, 1930.
9. Rovinné zobrazení pětirozměrných útvarů. Tamtéž, *XLII*, 11, 1932.
10. Příklady Cremonovy příbuznosti v pětirozměrném prostoru. Tamtéž, *XLII*, 12, 1932.
11. Přímková geometrie ve čtyřrozměrném prostoru. Spisy vydávané přírodovědeckou fakultou Karlovy university, *131*, 1934.
12. Kruhová geometrie v  $P_3$  a přímková v  $P_4$ . Zprávy o druhém sjezdu matematiků zemí slovanských, Praha 1935.
13. Cartanova geometrie na ploše kulové. Časopis pro pěst. matem. a fys., *LXVI*, 1937.
14. Matematika v technické praxi. Průvodce světem techniky, 1938.
15. Königovy prostory přidružené vnořeným varietám. Rozpravy II. tř. České akademie, *XLIX*, 33, 1939.
16. Neeuklidovská přímková geometrie. Tamtéž, *LV*, 6, 1945.
17. Neeuklidovská geometrie. Tamtéž, *LIX*, 3, 1949.
18. Repetitorium matematiky a deskriptivní geometrie. Atheneum, Ostrava 1949, spoluautor doc. dr. V. Štěpánský.
19. Jak se vyvinula matematika a geometrie. Orbis, Praha 1954.

Sestavil *Karel Havlíček, Praha.*